

číslo 2 / prosinec 2012

ZOO

report

magazín pro přátele Zoo Brno

BRNO

odborná příloha
ZOO REPORT PROFI

Příhovor
Roman Onderka

STRANA 3

V brněnské zoo se poprvé narodila lama vikuňa
Eduard Stuchlík

STRANA 4

V Blanském lese žije i rys ostrovid
Libor Weiter

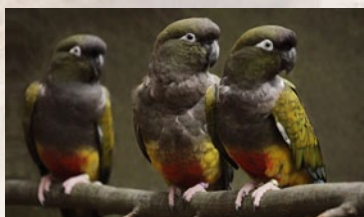
STRANA 5

Medvědci vzkazují: „Přijďte se na nás podívat!“
Eduard Stuchlík

STRANA 6, 7

Návrat patagonců
Jaroslav Nádeníček

STRANA 8

Horké novinky
red

STRANA 9

Sovice a lišky
Eduard Stuchlík

STRANA 10

Jespáci bojovní patří plným právem
do expozicí Beringie
Eduard Stuchlík

STRANA 11

Zooreport
magazín pro přátele Zoo Brno
prosinec 2012
číslo 2/12, ročník XIV

Vydavatel:

Zoologická zahrada města Brna
U Zoo 46, 635 00 Brno, Česká republika
tel.: +420 546 432 311
fax: +420 546 210 000
e-mail: zoo@zoobrna.cz
www.zoobrna.cz

Nakladatel:

Peleos, spol. s r.o.
e-mail: info.brno@peleos.cz

Adresa redakce:

Zoologická zahrada města Brna
Redakce Zooreport
U Zoo 46, 635 00 Brno, Česká republika
tel.: +420 546 432 370
fax: +420 546 210 000
e-mail: stuchlik@zoobrna.cz

Vedoucí redaktor:

Bc. Eduard Stuchlík

Odborní lektoři:

RNDr. Bohumil Král, CSc.
Mgr. Lubomír Selinger

Náklad:

1 500 ks v české verzi
500 ks v anglické verzi

Fotografie (pokud není uvedeno jinak):

Eduard Stuchlík

První strana:

Vikuně

NEPRODEJNÉ

Co je důležité, vidíme srdcem

Město, to nejsou jen jeho lidští obyvatelé, ale i jejich zvířecí protějšky, všichni obratlovci i bezobratlí, kteří nás lidi provázejí životem doma, venku a třeba také v zoo. I zvířata jsou součástí přírodních podmínek, které ovlivňují naše město a mentalitu nás Brňanů. Jsou našimi spolubydlicemi, ať už je máme ve své těsné blízkosti, nebo ve svém okolí – v lesích, na loukách, polích, ve vodě či v zoologické zahradě na Mniší hoře, která je do povědomí brněnské veřejnosti zapsaná již mnoho desítek let.

Jsem hrdý na to, že „naše“ zoologická zahrada přispívá významnou měrou k výchově k etickému chování, především dětí, a k prohloubení jejich vztahu k živé přírodě. Dnes je zapojena do mnoha předních organizací a záchranných programů na mezinárodní i regionální úrovni. S radostí také sleduji, jak se postupně mění, rozšiřuje a modernizuje. Přes všechny proměny však její poslání zůstává stále stejné – podporovat lásku ke zvířatům, která zahrnuje i touhu poznávat je, snahu rozumět jejich chování a pomoc a ochranu pro zvířata, která to potřebují. Protože teprve cítí-li člověk tyto potřeby, může mluvit o skutečné lásce ke zvířatům.

Někdy však zapomínáme, že jsou mezi námi i tačí, pro které jsou domácí zvířata „nejen“ milovanými mazlíčky, ale nepostradatelným a život usnadňujícím přítelem. Mluví o lidech, kteří jsou nevidomí a slabozrací a pro něž jsou pomyslnými náhradními očima speciálně k tomuto účelu vycvičení vodící psi.

Roman Onderka s vodícím psem

Příprava a výcvik vodícího psa jsou nejen časově, ale i finančně opravdu velmi náročné. Proto už několik let podporuji brněnskou Školu pro výcvik vodících psů. Jak? Jednou z několika možných forem podpory je například charitativní akce podávání polévky při brněnských Vánocích na náměstí Svobody, jejíž výtěžek putuje na nákup krmiva a pomůcek pro tyto čtyřnohé hrdiny. Akce se bude konat letos již počtvrté, což už svědčí o dobře nastartované tradici.

Ostatně mottem zmíněné školy je ono známé exupéryovské Správně vidíme jen srdcem. Co je

důležité, je očím neviditelné. A právě v tomto by nás lidi mohla zvířata učít. Proto nezapomeňme letos na Vánoce ochutnat skvělou polévku a podpořit tím „dobrou věc“. Třeba pak budeme v zoo na Mniší hoře společně potkávat více šťastných majitelů těchto úžasných stvoření – vodících psů. Moc bych si to přál.

Bc. Roman Onderka, MBA
primátor města Brna

Bc. Roman Onderka, MBA

se narodil v roce 1965 v Brně. Brněnský patriot a sociální demokrat, původní profesí technik, projevuje trvalý zájem o vše, co ovlivňuje kvalitu života jednotlivců i společnosti, a tak jej politika snad ani nemohla minout. Již šestým rokem je primátorem statutárního města Brna, poté co v roce 2010 zvítězil v komunálních volbách a byl opětovně zvolen do čela města. Je absolventem Vysoké školy Karla Engliše v Brně, obor ekonomika a právo v podnikání, na Fakultě podnikatelské VUT Brno následně absolvoval studijní program Master of Business Administration (MBA). Za dobu jeho působení ve vedení města se podařilo mimo jiné dokončit rozsáhlou a složitou rekonstrukci historického centra Brna či rekonstrukci víceúčelové haly Rondo, mnohými považovanou za nereálnou. Mimořádné pozornosti nejen českých, ale i zahraničních médií se dostalo také úspěšné realizaci náročné záchrany památky světové moderní architektury vily Tugendhat, zapsané na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, či projektu největšího planetária v Evropě, které je součástí brněnské hvězdárny. Za svůj největší úspěch v práci pro milované Brno však považuje ozdravení hospodaření města, které je dlouhodobě hodnoceno jako mimořádně úspěšné v rámci celé České republiky.

Největší radost mu dělají jeho blízcí – syn, přítelkyně a pes. A pokud to jen trochu čas dovolí, rád cestuje, fotografuje a fandí brněnskému sportu.

Mládě vikuně

V brněnské zoo se poprvé narodila lama vikuňa

V brněnské zoo se v roce 2012 poprvé narodila lama vikuňa (*Vicugna vicugna*). Hned od porodu, který proběhl 9. srpna za poněkud dramatických okolností, malá samička dobře prospívá a v současné době ji návštěvníci mohou vidět v expozici u hlavní trasy, v sousedství výběhu lam alpák (*Lama pacos*). Pohybuje se tam ve skupině, která sestává z rodičovského páru a jedné další dospělé samice. V Zoo Brno se už narodila mláďata všech čtyř druhů lam, nyní ale zahrada drží kromě vikuní jen alpaky, chov lam krotkých (*Lama glama*) a guanak (*Lama guanicoe*) ukončila.

V brněnské zoo žijí vikuně od roku 2010, kdy ze Zoo Moskva v Rusku přicestovaly dvě mladé samice a ze Zoo Hannover v Německu jeden samec. Vrozená

Mládě vikuně s matkou

plachost vikuní se zpočátku projevovала dosti silně, s prostředím nové expozice, mnohem větší než prostor, který po příjezdu do Brna obývaly v chovatelském zázemí, se však vikuně brzy dobře szily. Pokud se pasou u oplocení výběhu a návštěvník se k nim přiblíží na krátkou vzdálenost, v klidu poodejdou a po čase se opět na místo vrátí.

Ve zmíněný srpnový den v poledních hodinách, kdy vládlo horké letní počasí s teplotou kolem 30 °C, chovatel zpozoroval, že jedna samice začíná rodit, ale porod nepostupuje. Z rodidel vyčnívala hlava a přední končetina, druhou končetinu mělo mládě zapřičenou pod tělem (podloženu). Taková situace je nebezpečná jak pro nezkušenou prvoroďičku, tak pro samotné mládě, kterému hrozí například udušení. Chovatelé se rozhodli, že zvířeti s komplikovaným porodem pomohou. Ve výběhu rozvinuli síť, do níž rodič samici odchytili, mládě zatlačili zpět do dělohy a pak je – se srovnanými končetinami – z matčina těla vytáhli. Podobné zákroky, celkem běžné u hospodářských zvířat, se v zoo, kde samice rodí většinou spontánně, provádějí zřídka.

Výběh vikuní, zvyklých na drsné podmínky vysokých hor, je vybaven jen lehkým přístřeškem, proto chovatelé matku s novorozencem přestěhovali do stáje v sousední expozici lam alpák. Čtyři muži odvedli samici, jeden odnesl mládě. Zbavili tak matku i mládě dotěrného samce, který na samici ihned po porodu

začal sexuálně útočit a napadal přitom i novorozence.

Ve stáji našla samice klidné místo, kde mohla, nikým nerušena, prožít první dny odchovu potomka. Druhý den ráno stálo mládě na vlastních nohou, očištěné, napité a vitální. Matka mu věnovala veškerou péči. Ve stáji strávili tři dny, a pak se oba vrátili do expozice vikuní. Samec, který se k malé vikuně opět začal chovat poněkud nevrzživě, jsme pak pro jistotu drželi pět dní odděleného v boxu v nedalekém výběhu kozorožců. Po návratu do skupiny již existenci mláděte, které už umělo dobře běhat, toleroval a brzy se stal i jeho ochráncem. Když se k expozici přiblíží návštěvník se psem, celé stádo strne, ale samec vyrazí kupředu a běží až k oplocení, aby samice i mládě bránil a veřelce zapudil.

Lidé využívali lamy jako nosiče břemen a pro maso, kůži a vlnu již v době před několika tisíciletími. Vikuně a guanaka jsou divoké druhy, lamy krotké a alpaky se vyvinuly při domestikaci guanak.

Domovem vikuní jsou náhorní plošiny bolivijských, peruánských, chilských a argentinských And ve výškách 3 500–4 800 m n. m. Vikuně mají nejmenější srst ze všech obratlovců a ceněna je i jejich kůže, proto byly v minulosti téměř vyhubeny. Dnes je však většina populací přísně chráněna. V současné době žije v přírodě kolem 350 000 jedinců a jejich počet mírně stoupá.

Eduard Stuchlík

V Blanském lese žije i rys ostrovid

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Blanský les, vyhlášená v roce 1989, zaujímá plochu 21 235 hektarů. Je to velmi zachovalý krajinný celek, ležící severně od města Český Krumlov, v širším předhůří Šumavy. Blanský les je zalesněná vrchovina až hornatina ve tvaru podkovy otevřené k jihovýchodu, v jejímž centru se rozprostírá Křemežská kotlina. Osu kotliny tvoří Křemežský potok, který se na jihovýchodní hranici oblasti, pod zříceninou hradu Dívčí kámen, vlévá do Vltavy. Nejvyšším bodem oblasti je vrchol hory Klef v nadmořské výšce 1 083 m, na kterém stojí rozhledna postavená roku 1825 knížetem Josefem Schwarzenbergem. Až do středověku byl Blanský les pokryt převážně bukovými pralesy, nyní zaujímají lesy 56 % území (kromě kulturních porostů smrku a borovice v nich však zůstaly zachovány i velké plochy původních bučin). V zemědělsky využívané centrální kotlině stoupá severozápadním směrem podíl zatravněných pozemků oproti orné půdě. U Českého Krumlova, například v národní přírodní rezervaci Vyšenské kopce, leží hodnotné vápencové biotopy. Na několika jiných místech, mj. v přírodní rezervaci Holubovské hadce, najdeme skalní výchozy hadců s velmi specifickou květenou.

Foto Zdeněk Hanč

Čáp bílý

Ve Chvalšinském a Křemežském potoce se vyskytuje k životu u dna přizpůsobená nyní již vzácná ryba vranka obecná (*Cottus gobio*) a zástupce mihulí, mihule potoční (*Lampetra planeri*). Druhovou bohatost zvyšuje přítomnost otevřených drobných vodních toků, tůň a rybníků s extenzivním hospodařením. Setkáme se tu s více druhy žab, například v době rozmnožování uslyšíme i přes den se ozývající kuřkou obecnou

Foto Libor Svátek

Pohled na Klef

(*Bombina bombina*). Občané Holubova se každoročně podílejí na přenosu ropuch obecných (*Bufo bufo*) přes silnici do místa rozmnožování v Adolfovském rybníce. V posledních letech se pozvolna šíří skrytý žijící žába blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*). Na poměrně hodně místech najdeme také zástupce našich ocasatých obojživelníků čolka velkého (*Triturus cristatus*) a čolka horského (*Ichthyosaura alpestris*).

K nejvýznamnějším částem území patří smíšené podhorské lesy s převahou buku a s bohatým bylinným podrostem. V nich se vyskytují vzrostlé stromy s dutinami, které umožňují hnízdění více druhů dutinových ptáků, jako jsou holub doupeňák (*Columba oenas*), lejsek malý (*Ficedula parva*) a sovy sýc rousný (*Aegolius funereus*) a kulíšek nejmenší (*Glauclidium passerinum*). Potkat zde můžeme také atraktivně zbarveného datlika tříprstého (*Picoides tridactylus*) a po většinu roku i ořešníka kropenatého (*Nucifraga caryocatactes*), ptáka velikosti sojky, vybaveného silným zobákem. Aby měly doupeňné druhy dostatek příležitosti k hnízdění, stromy s dutinami označujeme modrým trojúhelníkem – při těžbě dřeva je pak lesníci nechají stát. V místech s bohatým keřovým a bylinným patrem žije nenápadný kurovitý pták jeřábek lesní (*Bonasa bonasia*). Atraktivní ptáci žijí i v lidských sídlech. Díky podpoře vlastníka pozemku ve Chvalšínách a obce Kremže byly v těchto lokalitách vybudovány hnízdní podložky pro čápa bílého (*Ciconia ciconia*),

ktejž zde pravidelně vyvádí mláďata. V kaňonu Vltavy na hranici CHKO, na skalách s převýšením až 100 m, hnízdí mohutná sova vjr velký (*Bubo bubo*).

Půdní prostory kostelů ve Chvalšínách a Brloze poskytují domov letním koloniím netopýra velkého (*Myotis myotis*), který zde pečuje o mláďata. V okolí rybníků a vodních toků pozorný návštěvník zaznamená stopy pobytu vydry říční (*Lutra lutra*). Útočiště v Blanském lese našla i naše největší kočkovitá šelma rys ostrovid (*Lynx lynx*), který se sem rozšířil po reintrodukcii druhu na Šumavu v 80. letech 20. století. Díky výskytu rysa ostrovida, netopýra velkého, vranky obecné, mihule potoční a dalších živočichů a rostlin bylo území CHKO zařazeno do systému evropské ochrany přírody Natura 2000 jako evropsky významná lokalita.

RNDr. Libor Weiter,
zoolog Správy CHKO Blanský les

Foto Zdeněk Hanč

Rys ostrovid

Kuba se jako první naučil během léta stát na zadních končetinách, rád také podniká samostatné průzkumy výběhu. Menší a světlejší Tobi se spíše drží poblíž matky

Medviďci vzkazují: „Přijďte se na nás podívat!“

Dvě mláďata medvědů kamčatských, narozená v lednu tohoto roku, se stala nejpřitažlivější atrakcí letošní sezony v Zoo Brno. Jejich expozici poblíž stylových dřevěných kamčatských chalup návštěvníci vyhledávají především v době krmení, kdy je od šelem, pohybujících se ve výběhu, odděluje jen přibližně dva metry široký a dvojnásobně hluboký příkop. Hned za ním, na břehu jezera, je krmné místo, kam si medvědi přicházejí pro různé pamlsky.

Mohutné kamčatské šelmy si kupodivu libují v rostlinné stravě, v přírodě totiž většinou uloví jen

lososy a mnohdy, hlavně na jaře, jim k obživě musí stačit jen pastva na zelených lukách. Chovatelé jim do výběhu házejí různé druhy ovoce a zeleniny, jako například jablka, hrušky, švestky, rajčata, zelí, dýně, melouny. Vzduchem k nim přiletí i chleba (dva bochníky pro jedno dospělé zvíře) a také ryby (tři kilo makrel pro jedno dospělé zvíře), jiné než rybí maso nedostávají. Ve vnitřní ubikaci jim předkládáme ovesné vločky a jako přilepšení se v jejich jídelníčku občas objeví jogurt či med. Běžně mívají medvědi v zoo jeden či dva dny v týdnu hladovku, avšak kamčatské medvědy krmíme denně, protože mláďatům by ani krátkodobý půst neprospl. Krmení kamčatských

medvědů, při němž chovatel krátce promluví o životě jeho svěřenců a zodpoví dotazy návštěvníků, pořádáme čtyřikrát v týdnu (v úterý, čtvrtek, sobotu a neděli), vždy od 10 hod. V ostatních dnech nelze začátek krmení přesně předem stanovit.

Náš chovný pár kamčatských medvědů žije odděleně od loňského listopadu, kdy se březí samice uchýlila do porodního boxu a začala se připravovat na porod. Samci, který přezimoval ve výběhu, jsme přístup do chovatelského zázemí zamezili. Samice Kamčatka a její potomci, samečci Kuba a Tobi, opustili brloh a začali chodit do venkovního výběhu koncem května. Samec Jelizar, protože by mohl být pro mláďata nebezpečný, musel v té době zůstat na odstavném dvorku, který se nachází mimo návštěvní trasu. V některých dnech se vystřídali: na dvorku dohlížela samice na mláďata a samec dostal k dispozici výběh.

Avšak od začátku srpna, kdy jsme dokončili stavbu plotu s elektrickým ohradníkem, rozdělujícího rozlehlý výběh na dvě zhruba stejně velké části, už mohli návštěvníci vidět medvičky i jejich rodiče denně. Samice s mláďaty obývá jednu polovinu výběhu a samec, který má k dispozici druhou polovinu, je od nich oddělen průhledným plotem; mláďata tedy otce vidí. Kuba je tmavší a větší než Tobi a od Jelizaru odkoukal vztyčený postoj na zadních končetinách, zaujímáný při chytání ryb, kterými chovatelé medvědy krmí. Kamčatku s potomky většinou zastihneme v té části výběhu, kde je jezero a kam je dobře vidět z prostranství mezi kamčatskými chalupami. Ale i Jelizarovi musíme občas umožnit, aby se vykoupal, medvičky lze pak pozorovat v druhé části výběhu, jehož hrzení je vybaveno vyhlídkou s velkým skleněným průzorem.

Samice Kamčatka s Tobim

Na začátku září byla mláďata ještě docela malá

Kuba jako vždy všude první...

Kam medvíďata odejdou, až povyrastou, není zatím známo. U matky zůstanou do přibližně dvou let jejich věku, případně i kratší dobu, a po jejich odchodu do jiné zoo dělicí příčku z výběhu odstraníme. Náš pár kamčatských medvědů pak bude znovu žít společně a je pravděpodobné, že v příštích letech opět přivede na svět další mláďata.

Jelizar a Kamčatka se narodili různým matkám v roce 1993 v okolí města Jelizovo na Kamčatce. Jako

malá opuštěná mláďata byli odchyceni a převezeni do Zoo Rostov na Donu, kde pak dvakrát odchováni mláďata. Do Zoo Brno přicestovali v roce 2010.

Medvěd kamčatský žije v počtu asi 16 000 jedinců pouze na poloostrově Kamčatka a na malé přiléhající části pevniny, kde obývá téměř všechny biotopy, od lužních lesů až po vysokohorskou tundru. V přírodě se dožívá 20–30 let, v lidské péči až 50 let. Představuje druhý největší poddruh

medvěda hnědého (hned po medvědu kodiakovi). Dosahuje hmotnosti kolem 750 kg – přesně tolik vážil i Jelizar při příchodu do Brna (Kamčatka měla něco přes půl tuny). Mláďata po narození rychle přibývala. Na svět přišla jako půlkilová drobečci, v květnu, když jsme je poprvé vážili, měla obě stejně – deset kilo. Lze předpokládat a odhadnout, že na konci roku jejich váha výrazně přesáhne stokilovou hranici.

Eduard Stuchlík

Samec Jelizar se může dvakrát v týdnu (v pondělí a pátek) vykoupat v jezírku, v ostatních dnech tato část výběhu slouží Kamčatce s mláďaty

Jelizar

Papoušci patagonští

Návrat patagonců

Papoušek patagonský (*Cyanoliseus patagonus*) byl sice v minulosti součástí kolekce ptáků Zoo Brno, ale jeho tehdejší přítomnost si dnes už málokdo vybaví. Letos se tento druh na Mniši horu vrátil. Dva samce, dvě samice a jednoho jedince s dosud nezjištěným pohlavím brněnská zoo získala od soukromého chovatele v září 2012 a po měsíčním pobytu v karanténě skupinu umístila do jedné z voliér lemujících cestu od restaurace U Tygra ke správním budovám. I když ostatní ptáci z této části zoo (většinou jde o australské papoušky) před příchodem mrazů odcházejí do chovatelského zázemí, patagoňané, jak se papouškům patagonským také říká, v expozici zůstanou po celou zimu. Dispozice získané v jejich domovině to bez jakýchkoli nepříznivých následků dovolují. Středně velcí papoušci (dorůstající do téměř půlmetrové délky), zbarvení většinou v odstínech hnědé, žluté a oranžové, příchod návštěvníka patrně doprovodí charakteristickým silným křikem.

Papoušci patagonští pocházejí ze středního Chile a střední Argentiny, kde obývají suché stepi a polopouště od nížin až do nadmořských výšek kolem 2000 metrů. Lze na ně narazit i v blízkosti lidských sídel. Rozeznáváme čtyři poddruhy. Nominotypický poddruh *C. p. patago-*

nus, k němuž patří i naši papoušci, se vyskytuje v centrální a jihovýchodní Argentíně a je tažný, na zimu se stěhuje do severovýchodní Argentiny a Uruguaye. V severozápadní Argentíně žije *C. p. andinus*, v západní části centrální Argentiny *C. p. conlara*. Chilský poddruh *C. p. bloxami* je největší a nejbarevnější.

Papoušci patagonští jsou společenští, žijí v koloniích. Živí se semeny či plody a měkkými částmi rostlin a hnízdí v norách dlouhých někdy až tři metry, které si sami vyhrabávají do útesů z vápence, pískovce či jílu. Na konci nory je rozšířená hnízdní dutina, kterou rodiče nevystýlají, vejce či mláďata leží na troše písku. Ve 12 kilometru dlouhém pískovcovém útesu u obce El Cóndor v argentinské provincii Río Negro patagonci každoročně obsazují kolem 35 000 hnízd. Je to patrně největší kolonie papoušků na světě.

Dovoz z volné přírody do Evropy začal už v roce 1868, kdy se první papoušci patagonští dostali do Zoo Londýn. První úspěšný odchov se však uskutečnil až v roce 1957 v ptačím parku Avifauna, sídlícím v nizozemském městě Alphen a/d Rijn. Díky postupně získávaným informacím o biologii druhu se v současné době poměrně dobře daří patagonce rozmnožovat. Pro odchov se používají speciální umělé dlouhé nory zakončené

hnízdni komorou, papoušci držení v zajetí však časem začali přijímat i kmenové dutiny, do nichž kladou vejce a kde pečují o mláďata.

Chované ptáky krmíme směsí zrní obsahující drobná semena, jako je například kardi, dále jim předkládáme semena lesknice kanárské, konopí setého (semeneček), semena slunečnice či oves, pšenici a proso. Naši patagonci mají také rádi listy mangoldu a velkou lahůdkou je i palička kukuřice, kterou – stejně jako jiní papoušci – přímo zbožňují.

Papoušci patagonští jsou v domovině běžným druhem, celkový počet jedinců není zjištěn, ale je dosud vysoký. Proto je Červená kniha IUCN řadí do kategorie druhů málo dotčených (LC, Least Concern), avšak s tím, že populační trend je klesající. K ohrožení se blíží chilská populace, která podle posledního sčítání v 80. letech 20. století obsahovala jen asi 3000 jedinců, jejichž počet v dalších letech patrně dále klesal. Ani v Argentíně už nejsou papoušci patagonští všude hojní, v provincii Córdoba zcela vymizeli a na severu provincie Buenos Aires se stali vzácnými.

Odchyt z přírody pro prodej do zájmových chovů je dosti rozvinutý, reguluje se podle mezinárodní úmluvy CITES II – Argentina povoluje vyvážet ročně nanejvýš 7 500 papoušků patagonských. Vedle případného zvýšení odchytu (již dnes kvete nelegální vybírání mláďat z hnízd) je dalším možným budoucím nebezpečím ztráta biotopu přeměnou na zemědělskou půdu; rozmáhat se také může již existující pronásledování od farmářů, kteří papoušky střílejí, protože je považují za škůdce.

Bc. Jaroslav Nádeníček,
kurátor ptáků a plazů Zoo Brno

Papoušci patagonští

Brno očekává příchod draka z Komoda

Největší expozici v budově terárií sousedící s pavilonem Tropické království jsme v říjnu upravili pro samce varana komodského (*Varanus komodoensis*), pocházejícího z úspěšného pražského chovu. Varana předá pražská zoo do deponace v Zoo Brno. Brněnští chovatelé samozřejmě počítají v budoucnu se založením vlastního chovu nejmohutnějších ještěřů, přezdívaných komodští draci. (red)

Tapířice Neny porodila třetí samičku

Samice tapíra jihoamerického (*Tapirus terrestris*) Neny přivedla 27. září 2012 na svět třetí mládě, opět samičku. Matka, i když zkušena, jevila po porodu jistou nervozitu a nikoho k sobě nepouštěla. Zjevně reagovala na chování samce jménem Cuzco, který v době krátce před porodem samici ve výběhu pronásledoval. Tapířice, jejíž zvětšené vemeno signalizovalo vysoké stadium březosti, se stále bránila útekem a silným pískotem, a tak ji chovatelé umístili v ubikaci. Tam po třech dnech

▲▼ Na snímku nahoře mládě aguti Azarova s matkou krátce po narození 23. července, snímek dole vznikl přibližně o dva měsíce později

Samice tapíra jihoamerického Neny s třetím potomkem, samičkou narozenou 27. září 2012

porodila. Samice s mládětem pak zůstávali v porodním boxu, chovatel se k nim poprvé přiblížil, aby mj. zjistil pohlaví mláděte, 1. října. To už ale byla samice zcela klidná a mládě kolem ní vesele poskakovalo. Když asi po týdnů začali přes den chodit na odstavný dvorek, samec musel být oddělen ve výběhu. Noci trávil v budově ubikací, v místnosti sousedící s porodním boxem.

Chov tapírů jihoamerických začal v Zoo Brno v roce 2005, kdy jsme ze Zoo Gdaňsk v Polsku dovezli ročního samce Klarneta. Neny jsme do Brna dovezli v roce 2006 ze Zoo Riga v Lotyšsku, kde se narodila rok předtím. Neny poprvé porodila 14. června 2009, malou samičku Adinu pokřtil sponzor Laďa Kerndl. Podruhé Neny rodila 8. srpna 2010. Samička Bibi přišla na svět už po smrti svého otce Klarneta, který podlehl infekci v listopadu 2009. Ale ještě

v červenci toho roku jsme jej viděli pářit se s Neny (březost tapírů trvá přibližně 400 dní). Obě mladé samičky už našly nový domov v jiných zahradách. Samec Cuzco přibyl do naší zoo v roce 2011 ze Zoo Jihlava. Narodil se v roce 1993 v Burgers' Zoo v nizozemském Arnhemu. (red)

Aguti Azarovi se poprvé rozmnožili

Pár jihoamerických hlodavců aguti Azarových (*Dasyprocta azarae*) chováme od roku 2009, v roce 2012 se tento druh poprvé u nás rozmnožil. Životaschopné mládě se narodilo 23. července a má se čile k světu. Expozice aguti Azarových se nachází uvnitř pavilonu Tropické království, ale navazuje na ni i venkovní výběh.

Matka mláděte, narozená v roce 2008 v Zoo Zlín-Lešná, měla zprvu jiného partnera. Samec pocházející z nizozemské Zoo Amersfoort a vyznačující se značně světlejší srstí jí ale nezaujal, vzájemnému setkání se vyhýbala, málokdy je bylo vidět spolu. O tohoto samce ale projevila zájem zoo ve Zlíně-Lešné, která nám za něj v březnu 2011 poskytla jiného, narozeného v roce 2004 v Zoo Ústí nad Labem. Naše samice se k novému samci začala chovat vstřícněji a nedlouho po jeho příchodu jsme už pozorovali páření. První potomek sice přišel trochu později, ale i to vnímáme jako dobré nakročení k budoucímu úspěšnému chovu. (red)

Sovice sněžní

Sovice a lišky

Součástí nové vstupní části expozičního souboru Beringie, kam návštěvníky lákají především medvědi a rosomáci, je od října 2010 i prostorná voliéra ptáků severovýchodních pobřeží, rozdělená na dvě stejně velké expozice. Pokud se pohybujeme v této části zoo, nemůžeme rovněž pominout výběh lišek polárních, stojící v těsné blízkosti voliéry.

Nižším nerušeným pohledem na úchvatné, bílé a černě či hnědě zbarvené ptáky s velkýma žlutýma očima nabízí ta část voliéry, v níž chováme sovice sněžní (*Nyctea scandiaca*). Po příchodu do nitra voliéry se ocitneme na pozorovacím stanovišti uprostřed expozice, v jednom společném prostoru s ptáky. Plošina přechází na jedné straně do písčitého dna voliéry, na druhé je zábradlím oddělena od jezírka. Za ním

Liška polární

se nachází prostor osázený vegetací a umožňující přístup do ubikací. Stanoviště mohou sovice z obou stran přelétávat či po něm přecházet, sedat si na zábradlí apod. Člověk, který je pohodlně a zblízka pozoruje, si skoro nevšimá, jejich úniková vzdálenost činí jen několik decimetrů. Zoo Brno chová pár sovíc sněžních, samice se narodila v roce 2008 v Zoo Ostrava, samec pochází z téže zoo, kde se narodil v roce 1999. Bezprostřední styk s těmito ptáky je pro návštěvníka voliéry nevšedním zážitkem.

Sovice sněžní patří mezi puštkovitě sovy. S váhou do 2 kg a délkou těla do téměř 70 cm představují jeden z největších druhů zmíněné čeledi. Samice jsou větší než samci a také tmavší (mají více

Ve voliře sovíc není mezi návštěvníkem a zvířetem žádná bariéra

okrásků s tmavým peřím). Sovice sněžní hnízdí v tundře na severním pobřeží Eurasie a Ameriky, zimují v oblasti od jižní Aljašky po sever USA, v Euroasii se na zimu stěhují do jižní Skandinávie, severního Ruska a na Sibiř. Jsou známy občasně zimní výskyty i mnohem jižněji, například v severní Číně. V zimě 2011/12 byly pozorovány tisíce jedinců na různých místech po celém území USA. Tento neobvyklý jev je dáván do souvislosti s přemnožením sovíc a následným úbytkem jejich hlavní potravy, lumíků, které nastalo v severské tundře na americkém kontinentu v létě 2011. V minulosti se sovice sněžní, zatoulané ze severní Evropy, výjimečně objevily i na území České republiky.

Výběh lišek polárních (*Alopex lagopus*) jsme v sousedství voliéry zřídili v roce 2011 a držíme v něm menší skupinu. V nedaleké starší expozici, sousedící s výběhem lachtanů, mohou návštěvníci spatřit další polární lišky. Druh chováme od roku 2007, kdy jsme dovezli první zvířata ze Zoo Kazan v Rusku.

Lišky polární a sovice sněžní sdílejí stejný biotop, kde si konkurují. Což se projevuje například tak, že lišky kradou sovícím vejce z hnízda stavěného v travnaté tundře a sovice zase na oplátku loví liščí mláďata. Tyto dva druhy jsou typickými obyvateli arktických plání a názorně charakterizují přírodu z oblasti kolem Beringovy úžiny, která je leitmotivem našeho expozičního souboru.

Ale i drobní nenápadní ptáci bahňáci, které chováme v druhé části voliéry, jsou pro Beringii velmi charakterističtí. Zprávu o nich přinášíme v článku na následující straně.

Eduard Stuchlík

Jespáci bojovní patří plným právem do expozicí Beringie

Stejně koncipována jako expozice sovic sněžných je zrcadlově uspořádaná druhá část voliéry, tvořící od roku 2010 v Zoo Brno součást nové vstupní části expozičního souboru Beringie. Zdá se, jako by zájem o tuto expozici zůstával trochu ve stínu efektních sovic sněžných, avšak drobní představitelé severské avifauny dovedou vnímavého návštěvníka rovněž zaujmout.

V expozici žije několik ptáčích druhů obývajících severská pobřeží. Vedle ostrelek štíhlých a ústříčníků velkých jsou tu počteměji zastoupeni jespáci bojovní (*Philomachus pugnax*), drobní nenápadní ptáci z řádu dlouhokřídlí, podřádu bahňáci a čeledi slukovití. (K bahňákům řadíme malé až středně velké ptáky brodivého typu, vázané často na vodu. Většinou mají tenký dlouhý zobák, kterým v zamokřeně půdě loví drobné živočichy.) Tři páry jespáků bojovních jsme v roce 2010 dovezli z Naturzoo Rheine v Německu. V naší expozici si vedou zcela přirozeně a často je zastihneme, když zobákem prozkoumávají dno bažiny, v němž pátrají po potravě.

Jespáci bojovní hnízdí v travnatých mokřadech na severu Eurasie (na území Ruska žije více než milion párů) a zimují v tropech, především v Africe. Při jarním a podzimním tahu můžeme jejich hejna spatřit i v České republice. Živí se převážně hmyzem (vodním i suchozemským), v době tahu a na zimovišti přijímají také pavouky, koryše, měkkýše, červy, žáby, malé ryby, vodní rostliny, traviny a jejich semena.

Pro jespáka dvořícího se samici je typický postoj se sklopenou hlavou

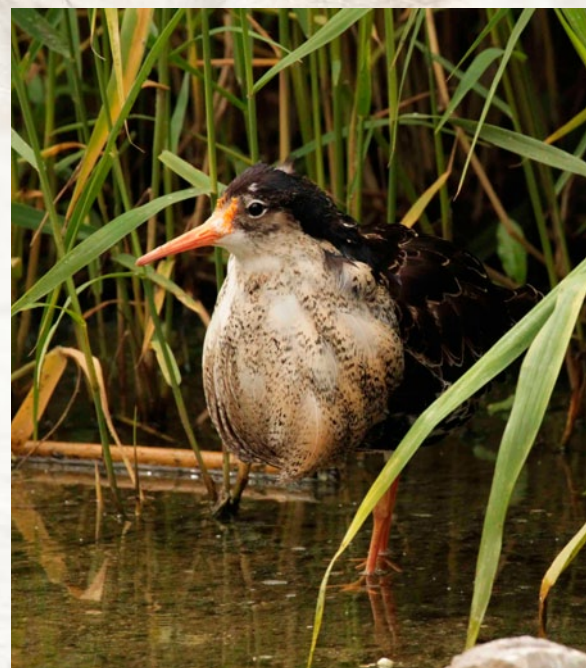
Pár jespáků bojovních, vpravo tokající samec se vztyčeným krčním límcem

Samci jsou výrazně větší než samice, ale jinak se od nich v zimním šatě příliš neliší, obě pohlaví jsou zbarvena stejně hnědě s černými skvrnami a bílým břichem. V květnu a červnu, když se odějí do svatebního šatu, se však samci výrazně změní: na krku se jim objeví pestrý vztyčitelý pérový límeček, v obličejí červenožluté výrůstky, na uších dvě kudrnaté chocholky. Límeček může mít barvu od tmavě hnědé přes žlutou až k bílé. Pozorování souborů samců, kteří brání svoji pozici na tokaništi, patří k nezapomenutelným zážitkům.

Komplex expozic severské zvěře, v brněnské zoo postupně budovaný pod názvem Beringie, v budoucnu představí desítky živočišných druhů z širší oblasti kolem

Beringovy úžiny. Avšak Beringie nejsou jen vlci, medvědi a rosomáci, v tomto kraji nežijí jen velké šelmy, naopak, druhově i početně převažují drobní živočichové. Vedle hlodavců, vyskytujících se převážně v půdě či pod sněhem, jsou to především obrovská ptačí hejna, soustředující se poblíž vod – na břehu moří, jezer, řek a v zamokřené tundře. Bez nich by obraz Vysokého severu nebyl úplný.

Eduard Stuchlík

Samec jespáka ve svatebním šatě má vztyčitelý límeček v klidové poloze

VÁNOCE V ZOO BRNO!

PŘIJĎTE OZDOBIT A ROZSVÍTIT VÁNOČNÍ STROM PRO ZVÍŘÁTKA!

1. 12. 2012
OD 14.00 HOD.

VSTUPNÉ:
PRO DĚTI
OD 12 HOD. ZDARMA

KAMČAŤSKÉ CHALUPY A JEJICH OKOLÍ V AREÁLU EXPOZIČNÍHO SOUBORU BERINGIE SE UŽ RÁNO PROMĚNÍ VE VÁNOČNÍ VESNÍČKU PLNOU STÁNKŮ S KERAMIKOU, MODROTISKEM, SVÍČKAMI A PERNÍČKY

NÁVŠTĚVNÍCI SE BUDOU MOCI ZAHŘÁT PUNČEM A OCHUTNAT TRADIČNÍ POCHOUTKY Z GRILU NEBO ZE ZABÍJAČKY

HLAVNÍ PROGRAM PROBĚHNE NA PÓDIU PŘED VSTUPEM DO BERINGIE
14.00 ZÁBAVNÉ ODPOLEDNE ZAHÁJÍ ŘEDITEL ZOO BRNO
MARTIN HOVORKA, PROGRAM BUDE MODEROVAT
MONIKA BRINDZÁKOVÁ
14.10 VYSTOUPÍ FOLKLORNÍ SOUBOR KOMIŘÁČEK
14.30 ČLENKY STANICE MLADÝCH PŘÍRODOVĚDCŮ PŘIVEDOU
NA PROSTRANSTVÍ PŘED PÓDIEM VELBLOUIDIČI MAJDU
A LAMY A BUDOU VYPRÁVĚT O ŽIVOTĚ ZVÍŘAT
14.50 ZAPÍVÁ HONZA MLČOCH ALIAS KAREL GOTTE REVIVAL
15.00 VYSTOUPÍ DĚTSKÝ SBOR BRNO
15.20 MONIKA BRINDZÁKOVÁ A HOSTÉ VYZDOBÍ VÁNOČNÍ STROMEČEK
PRO ZVÍŘÁTKA
15.35 VÁNOČNÍ PÍSNĚ ZAPÍVAJÍ SPOLEČNĚ DĚTSKÝ SBOR BRNO
A KAREL GOTTE REVIVAL
15.55 VYSTOUPÍ SWINGOVÝ ZPĚVÁK LAŠA KERNDL
16.00 SVĚTLA VELKÉHO VÁNOČNÍHO STROMU ROZSVÍTÍ
PRIMÁTOR BRNA ROMAN ONDERKA

SLAVNOSTNÍ ROZSVÍCENÍ VÁNOČNÍHO
STROMU V 16.00 HOD!